

SZABADSÁG.

Megjelenik hetenkint háromszor: vasárnap, kedden és csütörtökön.

Egyes szám ára 10 kr. — Számonként kizárólag a szerkesztőnél vagy a lapkihordónál kapható.

Előfiz. díj helyben:
Egész évre . . . 8 frt
Félévre 4 »
Negyedévre . . . 2 »
Vidékre 1 frttal több.
Hirdetési díj:
Egész oldal . . . 20 frt.
Fél oldal 10 »
Negyed oldal . . . 5 »

Ezen felül minden hirdetésnél 30 kr. kincstári illeték fizetendő.

A szerkesztőség és kiadóhivatal:
VII-ik kör, Virág-utca, 337-ik hszám.
Ugy a kéziratok, mint a hirdetések ott vétetnek fel.
«Nyilttér» sora 15 k.
Kisebb hirdetéseknel minden szó után 5 kr. és a kincstári illeték számítatik.

A természet nem tagadja meg magát.

Társadalmunk alapjában meg van rendülve. Tisztességet ellenfeleink nem ismernek, védekezésük az alapos vádak előtt inog, összeesik, mert erkölcsi támasza nincs, s a hatalmi párt elemeit düh lepi meg, ha visszaéléseiket feltárva látják, s húságra kell támaszkodniok. Megijednek önmaguktól s észt elhagyva rohannak a nyilvánosság elé, hogy utálttá tegyék a társadalom éltető levegőjét.

Szabadka város intéző köreinek egy töredéke az utolsó évtized alatt oly alacsony fokára jutott a becsület tudásnak, hogy a bot s gazemberezés a részeg napszámosok módjára napirenden és mindig kéznél van.

Nem tulozunk.

A visszaéléseket feltáró ellenzékiek czime: „kutyák, gazemberek!” s ha a duhajelemből éjjel verődik össze egy kis banda, az kész akár a gyilkolásra is. Ezek az emberek nem azzal felelnek, a vádakra, hogy czáfoljanak, hanem azzal, hogy bottal és nevetlen durvasággal elrémitsenek, s ha lehet, elfojtsák nemcsak a szót, de a szólni akarót is.

A mai hatóság és pártjának uralma nemcsak a nyers többségben rejlik, de rejlik a saját nyerseségök-

ben leginkább. E nyers durvasággal pedig szembeszállani nincs minden embernek kedve, s innen van az, hogy a mérsékelt természetű intelligensebb elem ma már csak a néző szerepét játssza.

A durvaság és elretentés anynyira erőt vett ama párt sok tagján, hogy a verekedés mániává nőtte ki magát közöttök. Ha nincs a kit közösen üssenek, — megverik egymást, ha nincs a kinek becsületét egyesült erővel tiporják a sűrbe, féket vesztve gazemberezik le akár elvtársaikat, legjobb barátait is!

A természet nem tagadja meg magát!

Nem szoktunk a levegőbe beszélni, hátunk mögött tények állanak mindig.

Igen sokszor tapasztalhattuk már a mai hatóság életében, hogy a mi ellenfeleink egymást sem becsülik meg. Ennek a szabadkai furcsa állapotnak egy kis epizódja tegnapelőtt is foglalkoztatta a bíróságot.

A gazdálkodó városi tanácsnok névnapot ült, hivatalosak voltak a város hatalmi pártjának főbb emberei s a városi napilijas obtjünárok a bentfentesek csapatával egyetemben. A vendégsereg több szobát töltött be. És itt, a magánháznál, a magánéletben is kitört közöttök szoros érdekcsoportjuk poharazása közben a szilajság,

s mert nem volt közöttük ellenzéki ember, a kit közakarattal elverjenek, meglökdösték egymást s czimezte a barát a barátot úgy, a miként czimezni csak az akasztófára ítéltet szokás.

Ha ily helyen, ha maguk között így élnek a mi hatósági embereink és pártjuk egynémelyei, vajjon mit várhatunk tőlök mi, a kiknek hivatása nem a takargatás, de a minél fényesebb, nagyobb nyilvánosság!

Nem tartoznék talán a nagyközönség elé, hogy miként mulatnak otthon elleneseink, ez inkább az ő magánéletük lenne, de a mikor a társadalmi életben is csak úgy viselkednek mint otthon, s a mikor különösen ezt az otthont ők maguk hurezolják a bíróság elé, hogy publikumot teremtsenek s ott bemutassák magukat is egymást is, akkor jogunk van nekünk is azt mondani:

Ime!

Ne csodálkozzatok, hogy az ellenzéki emberrel és sajtóval szemben csak a bot, pizok és becsületrablás a tudományuk és védelmük, hiszen egymással szemben sincs tisztességebb fegyverkezésük, mert hiába! — „A természet nem tagadja meg magát!” . . .

K. Iliás.

TÁRCZA.

MESE

a nagy csizmáról és a kis cipőről.

Egyszer volt, hol nem volt, a szakálla kender, Volt egy ügyefogyott szegény pity-poty ember, Afféle „tedd ide! tedd-oda” szegénye, Mostoha a sorsa, szegény szerencséje.

Hát egyszer este, mikor ázva-fázva Erdei napszámról, holtra elcsigásva, Üres tarisznyával, haza somfordálta, Hallja, hogy beüött a szerencse nála. Rég lesi. Nagy sor az! Léptit szaporázza És beront ajtóat a kicsike házba.

Letenné a baltát, állitva sarokba, Ugy, a hogy száz éve mindennap megszokta, S rávivall a bába: „Van jó dolga kendnek?” Nem látja a kaskát? Nem látja, hogy gyermek? Tenué az asztalra — s ujra róá mordul „Gyerek van ott, látja a véu aszony zordul. Gyerek itt, gyerek ott, gyerek minden zugba, Gyerek fenu a polczon, gyerek lenn a sutba, Annyi mint a lencse, egy egész petrencze. Roskadoz alattuk a bubos kemenceze.

S a szegény embernek ez áldás láttára Az inába szállott minden bátorsága. Hol veszek én annyi szalonuát, kenyeret. Hogy felnevelhessem ezt a raj gyermeket?

Csavarintja fejét, mint szélben a nádszál: No te uram isten! be kifiguráztál! Kapta magát menton, a baltáját fogta S indult mindörökre vissza a vadonba.

Mikor a gyermekek megemberesedtek, Az édes anyához így szól a legkisebb: Süss hamu pogácsát, add a tarisznyámat. Megyek, haza hozom az édes apámat. A csizlivel pedig, ki szomszédban lakott Az utra egy öblös fél csizmát varratott. Jó bagariából, nem fösvényül szabva, Három cigány legény elfért volna abba Három cigány legény, meg egy öreg dádo Így indult a fiu az édes apjáért.

Hét évig fel alá a nyomát kergette, Mig végre ráakadt egy nagy rengetegbe. S hamupogácsát tarisznyástul széper Lerakta egy mohos nagy tölgyfa tövében. Mellé a nagy csizmát . . . és azután leste, Az elvadult ember mikor tér meg este, Mikor az utolsó madárlitty elhangzott, És a vadon nem ad többé semmi hangot, Czamogva az öreg jött, letelepedett. És a pogácsából jóizüen evett. S a mikor kiürült az egész tarisznya, Almélkodva nézi: „Nini e meg esizma!” Debreczeni vásár sok elmúlt azóta, Hogy ő a lábára csizmát húzott volna. Megkivánta szörnyen . . . alig birt magával, S belemászott miudjárt mind a két lábával.

Ekkor elő rontott a fia a lesbül És vállára kapta nyomba mindenestül Akár csak a molnár a teli zsák lisztet: „Mefogtalak apám, és most hazaviszlek!”

Ülök magamban tépelődve, A gondok szövöszékén szöve, A csüggedésnek keselyszárnya Suhog fölöttem . . . s vájja, vájja, Szívembe ájja karmait. Gyermek zsvajj tör le szobámba. És fényét átküldi a lámpa A félig nyitott ajtón által Egy széles világító sávval. Amott a sáv ragyogó végén Ott vetkőzödnék kis cselédim, Zzibongva, zajgva, hárman-ügyen, (Nagy itt az áldás e környéken!) S melyre a lámpa lángja süt le: Az ágy . . . a vankos fehér csücske Ide szolgál s mig nézem, látom, Egy köny terem a szempillámon. Aludjatok a ma a tiétek, Tinéktek enyhe még a fészek, Bolygatlan fészkes gyermekálom — Egyetlen édes e világon! Ki tudja, mit hoz majd a holnap? Sejtelmim viharról szóltnak, Sötét madárról, a mely koppan És pusztit nyájas otthonomban. Mi haszna küzdtem annyi évig, Hogy most a holnap gondja rémit?

Szigethy József gazdálkodó városi tanácsos a „Szabadság” munkatársait és szerkesztőjét utcai leveretéssel fenyegeti. Ezt a hirt hordozzák szájról-szájra város-szerte. Ha ez így volna sem csodálkoznánk, mert a ki a gazember címeket oly könnyen osztogatja, mint Szigethy és az ő társai, azoknak egy ilyen — előtük nemes — cselekedettel több vagy kevesebb, nem szokott számítani. Szabadkán így kapacitálnak.

Irodalom, művészet.

Színház. Hétfőn „A király házassága”, kedden „A király fogása.”

Az első vigjáték, melyet a társulat bemutatott, nem sorolható a sikerült előadások közé. Ennek főokát pedig a sugóban találjuk, vagyis abban, hogy a szereplő színészek némelyike nem tanulta be jól a szerepét; már pedig ha a színésznek minduntalan a sugóra kell figyelnie, akkor az alakításnak vége. A szerepnemtudásban különösen a férfiak tüntek ki, első volt ezek között Halasy (I. Lajos) aki többször megakadt s akinek az alakítása is nagyon szintelen, a hanghordozása pedig néhol egészen hamis volt. Kisné (Róbert Károly özvegye) az anyakirálynét elég méltósággal, de nem elegendő pathosszal adta, Győre (boszniai bán) nagyon rideg és komor volt. Szendrey mindig jó kedvvel játszik ugyan, de testtartásával nem vagyunk sehogysem megelégedve. Neki általában az a rossz szokása van, hogy a nyakát minden szerepében meghajtván hordozza, miáltal külső megjelenésében a hatást csökkenti, már pedig a színésznél a *plastika lényeges dolog*. Peterdi (Kont) és Breznay (frater Quidó) szerepeiket jól kidomborították. Figyelemre méltó alakítás volt Gyurman Alice k.-a.-nak (Banilla) ki a közönség rokonszenvére napról-napra érdemesebbé válik.

„A királyfogás” előadásán a hangulat a színészek részéről általában „nyomott” volt. Maga Margó Czélia sem játszott a szokott jó kedvvel; mintha csak a „muszka”

Ó átok rád, dicsőség szomja,
Mely lelkeket hinárba fonta,
Hogy piros vérem hullásának
Jutalma legyen késő bánat?
Ó guny! hogy mind a hevülések
Elpárologtak, elenyésztek
S a világ átölelő lángok
Utolsó tűzke is elmállott;
Hogy a magas symphoniából,
Melyet lelkem magában ápolt
Nyomor között is, szennybe, sárba,
Agyonköveve, megalázva,
Egyéb se tudott megmaradni,
Egy hang csupán, rekedt alanti,
Mely égbe nem tör, eget se kér,
Egy hang, egy vágy: kenyér, kenyér!

Im hanyatlóra áll már napom,
Sötétben száll le alkonyatom.
Az életalkony — még csak semmi,
De emberek közt járni — kelni
S érezni, hogy szívünkbe benn
Minden kiholt és idegen,
Mert üszög és pusztaság rom —
Ah kínos, gyötrelmes nagyon!
S kidobni lassan, sorra, rendre
A felkorbácsolt elemekbe,
A saját házi istenüket.
Kik óvtak, oltalmaztak mind
Mig jött a balsors fordulója
Majd betogadni a hajónkba
Mikor bordája ropog-recseg.

klima alatt lettünk volna: fagyos és erőltetett volt minden — kivéve a jó öreg Breznayt, a kinek nemes hevétől talán meg Szibéria jege is felengedne.

Ad vocem jég, most jut eszembe, hogy színészeink nem is ok nélkül játszanak oly hidegen: hiszen a színpadon és az öltözőben valóban vad hideg van, a kályhának pedig, a melylyel legalább az „öltözőt” befűtenék, csak hült helye van. Nem tudjuk kit terhel a hiba, de ez nemcsak hanyagság, hanem *vétkes könnyelműség* is, mert a színésznek összes egzisztenciája az egészsége és a hangja, már most ha megbetegszik, vagy a hangját elveszti, ki fog róla és a családjáról gondoskodni? Ez a hanyagság már is megtermette a maga gyümölcsét. **Margó Czélia ugyan** — a mint értesülünk — **szerepét felmondta a direktornak**, mivel nem akarja hangja elvesztését kockára tenni a szabadkai tüzetlen színpadon. Ime tehát a közönség fogja megadni az árát egyesek hanyagságának! Mi nem szeretnők, ha Margó Czélia asszony elhagyna bennünket, azért felszólítjuk a színtügyi bizottságot és annak tisztelt elnökét, hogy ezen a bajon elodázhatlanul, a legrövidebb idő alatt segítve legyen.

— y.

Piros Józsi új zenekart szervezett, — s azzal ez évi november 25-én Amerikába indul, hol New-Yorkban egy évig vendégszerepelnek. Az új zenekar teljesen összetanult, s első bemutatóját *ma* este a „Bárány” vendéglő éttermében tartja. A hangverseny esti 7—8 órakerkeződik. Pénteken a „Nemzeti” szombaton a „Pest” szállóban ismételtetik.

A legkellemebb szórakoztató egy jó lap s ezt csekély 6 frtéért megszerezheti minden család, ha megrendeli a „Képes Családi Lapok” című szépirodalmi és ismeretterjesztő lapot, mely nemcsak hasznosan mulattató, értelem, érzelem és izlés nemcsináló olvasmányokat nyújt olvasóinak, hanem „Nő a házban” című mellékletével hű tanácsadója a család minden tagjának s gyönyörű, csak kiváló művészek által eredő képeivel a szép érzéket is fejleszti. Hogy magasztos czéljának a „Képes Családi Lapok” mennyire megfelel: azt legjobban bizo-

Hogy a viharban segítsenek,
Barbar idegen isteneket,
Kiket mi soha meg nem értünk,
S nyelvükön soha nem beszélünk,
S kezd minden érthetetlen lenni:
Az már a „Nihil” az a „Semmi”

„Add lábacska . . .” csendül egyszerre
Egy édes hang a közelemben,
Kis fityor orru lánykám szava,
Oly lágy, akár a lány muzsika.
Csak térdig ér az inge épen
S egy kis cipőt tart kezében,
Nem nagyobb — füllenteni vétek!
Mint egy piczi kolibri fészek,
És addig mesterkedik véle,
Mig ráhuzza lábom hegyére.
„Megtogtál drágám!” rebegegem,
És össze-vissza ölelem,
„A kis cipő haza hozott
És most ismét itthon vagyok!”

„A Hét.”

A z e l i t é l t e k.

(1849.)

(Folytatás.)

Forget Heinrich Galiczia, 31 éves cs. kir. főhad., m. alezredes, Arad 1849. decz. 20. halál, ksgy. után 16 évi vas; Farkas Adolf Gyulaféhegyvár, 45 éves császár királyi had-

nyitja ama közkedveltség, a melyben részeseül, s előfizetőinek évről-évre szaporodó száma. A „Képes Családi Lapok” előfizetési ára egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. s a kiadóhivatal (Budapesten, nagykorona-utca 20. sz.) melyhez az előfizetések legczélszerűbben postautalványon intézendők, kívánatra bárkinek ingyen és bérmentve szolgál mutatóványszámokkal.

Az ebéd illuziója. Némi holdvilág és némi reményesség föltétlenül szükséges az életben. A vastag realizmustól eszméit kap az ember s az élet küzdelme unottá válik, ha nem hempergetünk meg valamennyi reményességben és illuzióban. Sőt még a napi eledellel is úgy vagyunk, hogy megrázkódunk tőle, ha nem tetszősen, nem izlésesen, nem változatosan találják előnk. E részben még az egészségi tekinteteket sem szabad feledni. Bizonyára nagy szolgálatot tett a magyar közönségnek a szegedi „Endrényi testvérek” könyvkiadó cég, mikor a magyar főzés művészetéről szerzett egy olyan kitűnő könyvet adott ki, minő a „S z e g e d i U j S z a k á c s k ö n y v”, melyet Székula Teréz asszony, az alföld leghíresebb magyar gazdaszónya irt és állított össze. A könyv közel 1000 receptben adja közkézre hosszú évek során át gyűjtött tapasztalatait és mindenki által könnyen megérthető módon vezet be a szakácság művészetébe. A könyv leginkább a magyar közeposztály és polgári családok szükségletéhez van alkalmazva s főleg az igazi magyaros ételek elkészítésére van a legfőbb súly fektetve. Az ételek készítményén kívül számos utasítást és leírást nyújt: mire kell leginkább ügyelni a tápszerek beszerzésénél, mert sokszor nem is a szakácsnéban, hanem a rossz anyagban keresendő a hiba, ha rossz az étel. Számtalan elismerő nyilatkozat és levél áll már rendelkezésünkre, a melyek a könyv jószágát dicsérik, s valóban nélkülözhetlen tanácsadó is minden háztartásban, mert jól és jól énni mindenütt szeretnek. Az év minden hónapjára évadszerűnti étlapokat is tartalmaz a könyv, amely mindenkor kész tanácsadó arra a kényes és sok gondot okozó kérdésre: Mi legyen az ebéd? Az eddig tapasztalt érdeklődés azt engedí következtetni, hogy a „Szegedi Uj Szakácskönyv” Minden háztartásban megtalálja a maga helyét. Ára szines borítékú kemény kötésben 1 frt 50 kr. Szegedről posta-utalványon (Endrényi Testvérek könyvkereskedése) megrendelve 1 frt 65 kr.

A tölgyfási hivatalosan rendezett ebédéről állítólag megmaradt egy pár üveg bor, turó és szalámi. A kártyát a kereskedőnek külön kifizették ugyan, de az nem változtat a dolgon, mert a városhoz beadott első számlán még szerepelt, ezt többen látták.

nagy, magyar alezredes, Arad 1849. decz. 20-án halál, kegyelem utján 12 évi vas; Frivisz Ferencz Pest, 30 éves császár kir. hadnagy, magyar őrnagy, Arad 1850. január 5-én halál, kegyelem utján 16 évi vas; Földváry Mihály Borsódmegye, 23 éves császár királyi főhadnagy, magyar kapitány, Arad 1850. január 18-án halál, kegyelem utján 18 évi vas; Farkasányi Mihály Kassa, 46 éves nyugalmazott főhadnagy, magyar kapitány, Arad 1850. február 15-én halál, kegyelem utján 12 évi vas; Fischer Antal Bánfi-Hunyad, 36 éves császár királyi főhadnagy, magyar kapitány, Arad 1850. február 15-én felmentetett; Freiburg Lajos Pest, 47 éves császár királyi kapitány, magyar őrn. Arad 1850. márczius 4-én halál, kegyelem utján 18 évi évi vas; Fischer Antal Kassa, 47 éves császár királyi kapitány, magyar őrn. Arad 1850. május 8-án 1 évi vas; Farkas Károly Pozsony, 38 éves császár királyi kapitány, magyar ezredes, Arad 1850. május 8-án halál, kegyelem utján 8 évi vas; Földváry András Pest, 33 éves császár királyi főhadnagy, magyar őrnagy, 1850. márczius 8-án halál, kegyelem utján 1 évi vas; Feldhoffer Ferencz Vas megye, 33 éves császár királyi hadnagy, magyar kapitány, Arad 1850. márczius 14-én halál, kegyelem utján 12 évi vas; Francz Mihály Laibach, 53 éves császár királyi főhadnagy, magyar őrnagy, Arad 1850. márczius 14-én halál, kegyelem

A töronyórák tultettek a városi tisztikaron. Nem várták a hatóság mandátumának lejártát, beadták lemondásukat valamennyien! — Lelkiismeretes órák!

Törvénykezés.

(Szabadkai gyöngyélet.)

Dr. Horváth Móríc több hóval ezelőtt fenytő feljelentést tett Gálly György gyógyszerész ellen becsületsértés vétsége miatt, mely ügyben a tárgyalás a helybeli kir. járásbíróóság fenytő osztályánál tegnapelőtt, 1890. évi október hó 21-én tartatott meg Szubotits aljárásbíró előtt.

Panaszos személyesen, panaszlott dr. Mukits Simon védőjével jelent meg.

Dr. Horváth Móríc panaszolja, hogy a folyó évi József nap előestéjén mint hivatalos vendég ő is megjelent Szigethy József gazdasági tanácsnok házában, a hol nagy vendégsereg gyűlt össze üdvözölni névnapja alkalmából a házi gazdát.

A vendégek több szobában voltak.

Vacsora után Gálly Gy. megjelent annál az asztalnál, a hol Horváth M. ült, s ott ez utóbbit minden ok nélkül össze-vissza gazemberezte.

Kérte panaszlott büntetését.

Az idézett tanuk közül csak hárman jelentek meg: Szigethy József, Hubai Gyula és Polyákovits Albert.

1. Szigethy József nem tud semmit, ő a két elvtárs czivódásán nem volt jelen.

2. Hubai Gyula elmondja, hogy Gálly György minden hívás nélkül letelepedett azon asztalhoz, melynél dr. Horváth Móríc ült, s azt a következő kifejezésekkel illette: „*hunczut, gazember, kapzabetyár, szaroló, hamis kártyás.*“ Hubai szerint e támadásra Horváth nem adott okot Gállynak.

A védelem részéről kifogás tétellett Hubai vallomása ellen, mert Hubai tisztviselői állásától fel van függesztve, mely függesztést, — úgy mond Gálly — ő vitte keresztül s ő vezette be a terhelő tanukat Hubai ellen a vizsgálatra. Azon tanukat t. i., a kiktől Hubai pénzt szedett fel, hogy részükre a városnál kieszközli a 25 éves bér-

leteket, a kiknek érdekében azonban semmit sem tett, tehát megkárosította őket. Hubai erre kijelenti, hogy ő Gállyra nem haragszik, s mikor Mukits becsatolta a fegyelmi bíróság határozatát, melyszerint Hubai állásától felüggesztetett, Horváth Móríc is felállott, s tiltakozott ily bizonyítási módzat ellen.

És itt ismét páratlanul jellemző közbeszólás történt.

Gálly oda kiáltott a bíróhoz: „*tegyenek szájkosarat a szájára, ne járjon mindig!*“ mire Horváth a bíróhoz fordult: „*Védelmet kérek a bíróságtól ily kifejezések ellen, itt talán csak fedve lehet az ember!*“ — A bíró röviden közbe szólott: „*nem hallottam semmit.*“

Ki kérdezett meg még Hubai arra nézve, milyen állapotban volt Gálly, mikor e sértéseket elkövette, s mit felelt arra dr. Horváth? Tanu szerint Gálly boros volt ugyan, de nem volt oly részeg, hogy ne tudná, mit cselekszik.

Nem hallotta, hogy Horváth felelt volna Gállynak valamit.

3. Polyákovits Albertet az eljáró bíró figyelmeztette kihallgatása előtt az eskü szentségére a többi között e kifejezéssel, hogy igazat mondjon, — nehogy „*holmi*“ kellemetlenségei legyenek. Tanu megerősíti Hubai vallomását a három első sértésre, a többi szót azonban nem hallotta, de hallotta azt is, hogy dr. Horváth azt felelte 4 ízben egymásután: „*csőd, csőd, csőd, csőd!*“ — Hogy mi akart ez leenni, azt nem tudja tanu. Mikor azt a kérdést intézte tanuhoz a bíró: „*részeg volt-e Gálly?*“ — tanu csak annyit felelt, hogy a hol Gálly vacsorázott, abban a szobában *tanu volt a „vize-gazda“*, — — gondolhatják tehát, hogy Gálly józan nem lehetett.

A kihallgatások alatt Horváth és Gálly többször igen heves jeleneteket provokáltak, úgy, hogy végre a bíró figyelmeztette ez utóbbit: ne legyen izgatott.

És jellemző a felet!

Gálly zsebre vágott kezekkel gunyos mosolylyal fordult a bíró és hallgatóság elé: „*engem ilyen csekélység nem hoz izgatottságra!*“

Ezt a ezinizmust Gálly a hatósági iskolában tanulta, még abban az időben, a mikor a volt hatóság ellen küzdöttek, a mikor

a gazemberezést ép úgy szórták a hatóság mai emberei a volt hatóság ellen sajtó útján is, a miként teszik azt ma az ellenzékkel szemben.

Csekélység! Tehát Szabadkán az uralkodó pártnál csekélységnek nevezik azt, mikor egy ember a másiktól száz hallgató előtt kiáltja: „*hunczut, gazember, kapzabetyár, szaroló, hamis kártyás!*“ . . .

Közgazdaság.

Simon judási vásárunk f. évi október hó 26—27-ik napjain fog megtartani, amelyre azonban hasított körmű állatok (u. m. sertés, juh, kecske, szarvasmarha) fel nem hajthatók.

CSARNOK.

Az 1849—50. aradi honvédszintársulat.

Irta: Dr. Váli Béla.

(Utánnomás szerző engedelmé nélkül tilos.)

(Folytatás és vége.)

Az a honfi, ki élete és vagyona kockázatásával lépett elő térrias nyíltsággal a nemzeti nyelv és nemzeti szellem védelmére mácsai kisoroszi Csernovits Péter volt a valódi hazafiak mintapéldánya. Egyszerű polgár létére, anélkül hogy közhivatalt viselt volna, közérdemei jutalmazásául temesi gróffá és főispánául neveztetett ő ki 1848-ban. Midőn a politikai viszonyok váratlan változása munkássága körét szűkebbre szorította, a világi katasztrófa ntán elejtve a néki felajánlott rangot és hatalmat, összes tekintélyét és áldozatkészségét arra fordította, hogy Aradon a magyar szintársulatot minél jobb erőkből szervezzék s hogy minél virágzóbb helyzetbe segítsék, midőn már az aradi Policzeisek irodájában a szintársulatot szerterobbantani hivatott kényszerutelvek meg voltak írva. Eme fenkölt hazafiság magasztossága annyival tündöklőbb, mivel őt a családi származás és vallás oly felekezethez kapcsolá, a mely azon időben a magyar nemzettől idegen szellemnek hódolt.

Miután még 1849. őszelején Philipovits Csernovits megbízásából egybeszervezték s a Csernovits-palota egyik részében lehetőleg egybegyakorlá a jobbára honvédekből álló szintársulatot, Csernovits Péter teljes csendben három évre bérbe vette Hirsch Jakabtól annak magántulajdonát képező színházát. Bár Arad magyarérmelmű előkelőségének tudomása volt affelől, hogy Cser-

után 4 évi vas; Fekete János Kisma, 42 éves császár királyi hadnagy, magyar alezredes, Arad 1850. márczius 14-én halál, kegyelem utján 12 évi vas; Földváry Miklós Gálfalva, 42 éves, cs. kir. hadnagy, magyar kapitány, Arad 1850. márczius 14-én halál, kegyelem utján 3 évi vas; Fajér József Egerbegy, 36 éves, cs. kir. hadnagy, magyar kapitány, Arad 1850. márczius 14-én rangjától megfosztatott; Fedrigoni Camillo Ausztria, 42 éves, cs. kir. kapitány, magyar őrnagy, Arad 1850. márczius 14-én halál, kegyelem utján 10 évi vas; Fejes András Gömör, 30 éves, pástor ember, Kassa 1850. január 31-én halál, kegyelem utján 8 évi sáncz; Farman N. Eperjes, 52 éves mézesbábos, N.-Szeben 1849. június 22-én kivégeztetett; Friedberger András Pozsony, 40 éves, polgár, Pozsony 1849. ápril 13-án halál, kegyelem utján 2 évi vas; Fekete Antal Nyitra, 72 éves, polgár, Pozsony 1849. július 18-án halál, kegyelem utján 4 évi sáncz; Fiaba István Komárom, 35 éves, bányahidai kath. plébános, Pozsony 1849. november 30-án halál, kegyelem utján 4 évi sáncz. vizsgálat előtt 50 botütéssel fenytített; Fekete András Nyitra 40. éves, földműves, helységbíró, Pozsony 1850. január 10-én halál, kegyelem utján 12 évi sáncz; Fodor Mátyás Csikszereda, 35 éves, nyugalmazott főhadnagy, magyar kapitány, Pozsony 1850.

április 25. halál, kegyelem utján 12 évi vas; Fülöp Samu Kolozsvár, 35 éves vész-bíró, Pozsony 1850. április 25. halál, kegyelem utján 20 évi vas; Finda Miklós Torda, 28 éves polgár, Pozsony 1850. október 12. halál, kegyelem utján 12 évi vas, Józsefvár; Fejér László Erdély, 21 éves birtokos, magyar főhadnagy, Pozsony 1850. október 12. halál, kegyelem utján 1 évi vas; Frummer András Erdély, 32 éves császár királyi főhadnagy, magyar őrnagy, N.-Szeben 1850. április 18. halál, kegyelem utján 14 évi vas; Fodor András Maros-Vásárhely, 43 éves lelkész, Csikszereda 1850. július 9. halál, kegyelem utján 12 évi vas; Fejértói István Ujlak, 40 éves földművelő, Deés 1850. június 4. halál, kegyelem utján 10 évi sáncz; Förster Ferencz Esztergom, 38 éves polgár, Esztergom 1849. január 9. kivégeztetett; Fahnenberg Gy. báró Württemberg, 23 éves császár királyi hadnagy, magy. kapitány, Pest 1851. április 9. halál, kegyelem utján 3 évi vas; Ferdinandi Bertalan Abauj, 37 éves birtokos. képviselő, Pest 1851. október 7. halál, megkegyelmeztetett; Fiát István Fehérmegye, 37 éves birtokos, képviselő, kormánybiztos, Pest 1851. okt. 7. halál, k. u. 6 évi vas; Farkasányi Samu Kassa, 56 éves ügyv. kormb., Pest 1851. október 7-én halál, kegyelem utján 2 évi vas; Fogarasi István, Moha erd.

42 éves birtokos, magyar kapitány, N.-Szeben 1852. január 2-án halál, kegyelem utján 15 évi sáncz; Fodor István Csikszépvár, 52 éves nyugalmazott kapitány, magyar őrnagy, N.-Szeben 1852. január 8-án halál, kegyelem utján 12 évi vas; Fülöp Lipót Oravicza, 42 éves ügyvéd, magyar képv. kormány-biztos, Pest 1852. április 3-án in effigie felakasztatott; Fábián Dani Kár-Fehérvár, 40 éves református pap, képv. Pest 1852. május 5-én halál, kegyelem utján 6 évi vas; Finta Márton Geszteny, 61 éves birtokos, Kállai vész törv. eln. Pest 1852. május 5-én halál, kegyelem utján 4 évi vas; Fleischmann József Pest, 41 éves izraelita kereskedő, Pest 1849. decz. halál, kegyelem utján 2 évi sáncz; Frank Ferdinand Temesvár 1850. febr. h. kegy. utján 2 évi sáncz; Fűzeszeri Antal Zeny, 52 éves, birt. rög-tönitélő bíró, Kassa 1852. augusztus 12-én halál, kegyelem utján 2 évi vas; Fazekas Mihály Erdély, 42 éves polgár, N.-Szeben 1849. deczember halál, kegyelem utján 4 évi vas; Fornszek Sándor, 29 éves, cs. kir. főhadnagy, császár huszár, magyar őrnagy, 1849. decz. 12. halál, kegy. u. 14 évi vas.

(Folyt. köv.)

novits a színház kicsinosításával huzamosabb ideig foglalkoztatott egy sereg díszitőt, bárha köztudomású volt az első előadás ideje is. A hatóság szertelenül meg volt lepelve, midőn közvetlen a megnyitó előadás előtt arról értesült, hogy egy magyar színtársulat készül magyar színelőadást tartani az aradi gyászos emlékü vár tőzsomszédságában.

Hasztalanul követelt el mindent az aradi Polizeichef avégből, hogy megakadályozza az előadást, felhozván azt, hogy „a hatóságnál nem jelentetett be a színház kibérlése, s hogy nem kéretett a törvényes eljárás szerint játszási engedély, továbbá, hogy a színházban játszani kívánó társulat felvétele korántsem egy magánügyön önkényétől, hanem egyenesen a városi előjárás határozatától függ”, ennél fogva az előadások beszüntetendők... Csernovits ingathatlan maradt. A városi hatóság által hozzáintézett megkeresésre röviden azt válaszolá, hogy ő három évre bérbe vette a színházat és saját költségén szerződött színészeket maga és vendégei mulattatására, ha a hatóság erőszakkal lehetetleníti színészei előadásait, mindaddig, míg felsőbb helyről orvoslást nem nyer, kénytelen leszen gabonarakarrá átalakítani a színház-épületet, mely három évig a bérszerződés értelmében általa bármely célra felhasználható. És ekkor az idegen ajku, de hazafiás érzésű polgárság előkelősége küldöttségileg kérte fel a polgármestert arra, hogy Csernovits Péter háborítlanul hagyassék a színház birtokában, melyben épen nem remélhető hasonló művészi erőkből álló német színtársulat megtelepítése.

Csernovits Péter színtársulata ellenében az aradi rendőrhatalóság többé nem mert nyíltan fellépni miután meggyőződött, hogy azon nemzeti ügy mellett, melynek élén Csernovits Péter állott, Arad, Csongrád és Csánadmegyék polgári és nemesi családai foglalkoznak állást s hoztak áldozatokat. Az Atzél, Gábr, Török, Kornély, Fábán, Simonyi, Rósa, Andrányi, Bánhid, Dániel, Bohus stb. családok érdemeinek megemlézése alkalmával nem ssabad megfellebbeznünk a rémuralom egy humanus lelkületű tisztviselőjéről Heim Domokos aradi polgármesterről, aki főnöke, Cseh Eduárd nagyváradi kerületi cs. k. miniszteri biztosnak a magyar színészet ellen irányuló ukázait nemcsak hogy nem fogantatásá előírászerű ridegséggel, de tapintatosságával figyelemmel kísérte a menekülteket, sőt többeket a menekülő honvédek közül a városnál is alkalmaztatott, hogy őket az éhaláltól megmenthesse.

Többé-kevésbé elleplezett tüntetés csaknem mindennapos volt akis színházban. Valóban egyetlen nemzet színésztülete sem merete volna oly merev következetességgel s egy szersmind oly kifogyhatlan leleményességgel vezetni a nyilvánosság elé a nemzetiség iránti lelkesítést a művészet leple alatt, mint e kisded magyar színtársulat, mely anyagi jutalmak reménye nélkül tette kockára életét és szabadságát, hogy tüzet gyújtson a honfiak lelkében, vagy hogy felélessze a honszeretet kialakulásnak indult úszkeit.

A Csernovits Péter védnöksége alatti aradi színtársulat igazgatása nem sokára Szabó József színigazgató kezébe ment át. Szabó kisdéd társulatát nemcsak, hogy rövid idő alatt kiegészíté, de azt a művészi tökéletesedés útjára is elvezette erőlyes kezével. Ő igen szívesen hozzájárult egy-egy mélyebb jelentőségű nemzeti momentum kizsákmányolásához, a rémuralom és a nemzetre erőszakolt idegen nyelv és törvénykezés ellen irányuló tüntetéseket azonban oly kifogásolhatlan módon tudta színrehozni, hogy bárha a nézőközönséget athenította a nemzeti lelkesítés, még sem akadt módja a rendőrség főnökeinek ezek ellen fellépni s az által a gyűlölt nemzeti szentélyt bezárni, eloltván az utolsó nemzeti lángot: Aradot végleg a német koloniák közé bekebelezni.

Leginkább a városi németajku tisztjei ösztönözték az aradi rendőrfőnököt arra, hogy tegye lehetetlenné a magyar színtársulatot. Miután azonban, a nemzeti színügy szem előtt tartása oly érzettel töltötte el a színésztület minden tagjait, hogy valamely kihágás az általuk képviselt nemzeti missió rovására tog betudatni, oly példásan rendes

életmódot és oly fegyelmezett összejátékot tanusítottak, hogy nemcsak kifogást nem emelhettek ellentük, de általánosan fölkelte a sajnálkozást a cs. k. hivatalnokok családjai körében az a tudat, hogy ők nem juthatván Csernovits meghívásához, teljesen el vannak szigetelve a megyei nemesség és városi polgárság által vendégszerüleg élvezett művészi mutatványoktól, melyekhez belépti jegy gyanánt Csernovits Péter névjegye szolgált.

A kitünően összetanult társaság hatása nemcsak Aradra szorított, hanem biztató fényként átszállott azon városokba is, ahol a magyarság ez időszertint egyetlen képviselője azaz magyar színtársulat nem létezett, sem pedig ilyen alakításához nem lehetett remény. Csernovits Péter nem érte be azzal, hogy a rémuralom legádázabb napjaiban megalapítá és fentartá az aradi színtársulatot, de 1850. nyarán gondoskodott affelől is, hogy a nemzeti ügy védnöksége alatt álló apostolai körutat tehessenek az országban s művészetük hatalmával erőt adjanak az elcsüggedteknek.

Miként félév század évvel előtte báró Wesselényi Miklós Erdélyből átküldé Magyarországára a védnöksége alatt álló színtársulatot, ajánlataival és pénzbeli segélyével biztosítva azok nemzeti és művészi missióját, — akként bocsátá utnak Csernovits Péter Szabó József igazgatása alatt az aradi színtársulatot, melynek jólétéről atyailag gondoskodva, fennkölt lelkevel csak azt adta utasításul, hogy az anyagi gondoktól mentesítve érezvén magukat, minden erejüket arra összpontosítsák, hogy nemzeti küldetésüknek minél több eredménnyel felelhessenek meg.

Utjuk ünnepi ut volt, s kivált Szabadkan, a szerb vajdaság főhelyén a magyarság részéről, az általuk bemutatott magyar művészet, mint a megváltás hajnalfénye üdvözlötetett...

A közönség köréből.*

Gyors intézkedést kérünk!

Gyalog járdánk 5—6 év óta botrányosan elhanyagoltattak. A fő-téren, különösen a Milinovics és Vermes ház szegletén már egymásra halmazódik a sok gyári téglatörmelék, úgy hogy ha besötétedik az arra járó közönség majd a nyakukat török. Ajánljuk a rendőrség figyelmébe, úgy azt, mint a törv. palota átellenében levő roskadt falazatot, a mely alól a föld tulságosan elhordatván az esős idők beálltával végig lefog dűlni, s ki tudja nem üt-e majd valakit agyon!

A.

H I R E K.

Sinkó Fábán nem csak a tamburát, de a löfegyvert is kitünően kezeli, és mint szenvedélyes Nimród és jó czimbora a vadásztársaságok kedvence. E hó 21-én a kora reggeli órákban a nagy itatóban és a palicsi kiöntésen két darab szép példány vadludat, és egy tengeri vöcsököt lött. Ez utóbbi szárnyas, környékünkön csak igen ritkán fordul meg, Sinkó prédája tehát annál becsesebb.

Ismét tűz. Kedd reggel 3/4 7 órakor az V. körben fekvő Hegedüs Torma Istvánénak 40 méter hosszú, náddal fedett lakháza — melyben országos vásárok alkalmával a marhas leveleket szokták kiadni — belülről kigyuladt és a tűz egyszerre lángba borította az egész házat. A tüzlőtök csak lokalizálni bírták a nagy tüzet, az épület tetőzete azonban martalékul esett. A helybeli cs. és kir. gyalogezred parancsnokságnak azon előzékenységeről, hogy a tüzlőtök mellett segítségül 40 kövítezt ki-rendelt, dícsérőleg kell megemlékeznünk. A ház 1200 frt erejéig biztosítva volt. Ugyanaz nap d. u. 1 órakor a IV. kör-

*) E rovat alattiak díjmentesek. Szerk.

ben kéménytűz volt, mely a kemenczének száraz ballangóval történt begyújtásából keletkezett.

Borzasztó módon vetett véget életének Pakáski nevű ó-kanizsai illetőségű közöshadseregbeli ujoncz tegnap a reggeli órákban. A budapest-zimonyi vasutnak az ugynevezett zentai temető felőli részén a sinekre feküdt s ott a robogó mozdony által szétzuzatott. A szerencsétlen a 86-ik gyalogezred helyben állomásozó 4-ik zászlóaljával szolgált s szolgálatából még tegnapelőtt megszökve bolyongott tegnap reggelig, a mig véres hulláját megtalálták. Az öngyilkos lelemény csaknem felismerhetlen, kilétét abból tudták meg azonnal, hogy piros zsebkeendőjébe tintával beírta nevét. Holtestét a katonakórházba szállították, s a legszigorubb vizsgálat indított meg annak kiderítésére, hogy nem-e a tulszigor zaklatta halálba a szerencsétlent.

A foppizkálókra vonatkozó közleményekre kijelentjük, hogy azok egyikét sem írta Dr. Mukits Simou.

Hazánk tűzkárosultjai felségelyezésére Almásy Miklós zongora művész közreműködésével folyó évi október hó 25-én Zentán az „Engen-szálloda” dísztermében hangverseny rendeztetik. Helyárok: Első sor és megfelelő oldalszékek 1 frt 50 kr.; a többi sorok 1 frt. Karzat 60 kr. Jegyek okt. 22-ikétől előre is kaphatók Heiszler Ferenc gyógyszerárában és Wéber Károly butor-kereskedésében. Zentán. Kezdeté pont 8 órakor. — Műsor: 1. Távokban. (soló quartett) Möhringtől. Előadja: a férfikar. 2. Ab-ránd. Almásy Miklóstól. Zongorán előadja: a szerző. 3. Sackingeni trombitás. (Opera részlet) Nessler V.-tól. Énekl: Dr. Méry Sándor. Zongorán kíséri: Barkóczy Izó. 4. Az éji látogatás. (Melodráma.) Szavalja: Matkovits Ida k. a. Zongorán kíséri: Luscher Berta k. a. 5. Népdalok. Énekl: Rác Ist-vánné Chilkó Mariska urnő. Zongorán kíséri: Rezsny Aurélné urnő. 6. Szép Hektor (Monolog) Eugen Varlousintól. „Blaháné ládafiából.” Előadja: Braun Soma. 7. Első magyar rhapsodia. (Czinka Panna emléke) Almásy Miklóstól. Zongorán előadja a szerző. 8. Hymnus. Erkel Ferenctől. Előadja: a férfikar. A hangversenyt tánc követi.

Mindenféle. Kis Mártonban az a ritka dolog esett meg, hogy a város képviselőtestülete Schüppler ezredeset az ottani katonai alreáliskola parancsnokát díszpolgárrá választotta. — **Uj község.** Gyertyámos község közlegelőjét felosztották és kisebb parcellákban telepítésre fordították. Az község neve „Uj világ” lesz. — **Két uj gőzhajót** készítettek az uj-pesti hajógyárban a „Balaton” részére, így a jövő tavaszon már 4 uj gőzhajója lesz Balatnának. — **Ráth Károly** Budapest főváros főpolgármesterét súlyos csapás érte, neje Hupf Mária, kivel 38 évet töltött boldog házasságban, e hó 28-án 58 éves korában meghalt. — **Somos-megyei** Nagy-Atádon az összes kocsmárosok becsukták kocsmáikat és a borméret beszüntették. Erre a regálbérlok tulzott követelése adott okot. — **Fiumében** Mocs Zsigmond szerkesztése alatt megjelenő „Fiume” napilappá áaltozik át. — **A zalai** helyi érdekű vasutaknak Ukkcsáktornyai vonala, melyek hivatva vannak a pozsony-szombat-helyi vonal kiépítése után egész felső Magyarországot Fiumével egyenesen összekötni Baross miniszter jelenlétében e hó 19-én rendkívüli lelkesedés és szokatlanul nagy részvétel mellett nyitattott meg. —

Dohány beváltás. A kiucstár részére engedély mellett termelt dohányok beváltása miatt 1890 évre kiküldött bizottság Szegeden december 15-től 1891 február 16-ik müködik — **Dr. Fülö Tihamér** Szentes város főjegyzője ellen egy szerenádért a főispán vizsgálatot rendelt el. — **Dr. Grosser Albert** Szegedi fiatal ügyvéd és tartalékos honvéd hadnagy okt. 26-án tartja esküvőjét Lövy Laurával. — **Horváth Mátyás** a homoki pusztán 476—491-g uralkodott Ujj Jenő keletrómai császárnak arany érmét találta.

Felolós szerkesztő és kiadóulajdonos:
SZALAY LÁSZLÓ A. ügyvéd.